

Adroddiad I'r: Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod: 6 Medi 2012
Awdur yr Adroddiad: Pennaeth Gwasanaethau Archwilio Mewnol
Teitl: Monitro Sefyllfa Ariannol Ysgolion

1. Ynglŷn â beth mae'r adroddiad?

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi sicrhad i'r Pwyllgor ar y gweithdrefnau sydd yn eu lle o fewn Cyllid Addysg ac ysgolion i reoli eu sefyllfa ariannol i'w hatal rhag mynd i anhawster ariannol neu i glustnodi a gweithredu'n ddi-oed os yw problemau ariannol yn dod i ran ysgol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae'r adroddiad hwn mewn ymateb i gais y Pwyllgor mewn cyfarfod blaenorol. Gofynnodd y Pwyllgor am adolygiad ac adroddiad ar sut mae Cyllid Addysg yn monitro sefyllfaeodd ariannol ysgolion i sicrhau eu bod yn rheoli eu cyllidebau'n effeithiol ac i nodi unrhyw ysgol sydd mewn anhawster ariannol yn gynnar i ganiatáu i'r broblem gael ei chlustnodi ac i ysgolion ddatblygu a gweithredu cynlluniau adfer cadarn ble mae angen.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod Aelodau'n derbyn sicrhad Pennaeth Archwilio Mewnol fod gweithdrefnau cadarn yn eu lle a bod unrhyw welliannau sydd eu hangen yn cael eu gweithredu.

4. Manylion yr adroddiad

Fe wnaeth trosolwg Archwilio Mewnol o'r prosesau sydd yn eu lle ganfod y bu gwelliant arwyddocaol wrth fonitro perfformiad ariannol ysgolion a bod gwaith rhagweithiol ar fynd i wella'r gwasanaeth ymhellach a delio gydag unrhyw feysydd gwella a glustnodir yn ystod y cyfnod pontio.

Y canlyniadau allweddol o'n hadolygiad yw:

- Mae'r system Cynllunio Cydweithredol newydd yn darparu data cyfredol, er bod gwaith ar fynd i wella rhagweld ac i ddatblygu rhagweld cyllidebau 3 blynedd, sy'n cael ei wneud ar wahân ar hyn o bryd oherwydd newidiadau sydd ar fin digwydd i ymarferoldeb y system.
- Mae penodi Rheolwyr Cyllid Ysgolion sydd wedi'u cyflogi'n uniongyrchol o fewn clystyrau wedi gwella cyfathrebu, gan ganiatáu i Gyllid Addysg gael gwybod am broblemau'n fwy prydlon. Mae hefyd yn cyflenwi ysgolion â chymorth a hyfforddiant â mwy o ffocws ac wedi'i dargedu'n well a mwy o allu i brofi'r farchnad i sicrhau gwerth yr arian a chlustnodi cyllid allanol.

- Mae newidiadau i broses y gyllideb a chynigion ar gyfer fformiwla cyllido newydd yn cyflenwi ysgolion â chyllideb fwy realistig ac yn helpu i gynllunio'r gyllideb. Mae prosesau cynllunio ariannol newydd yn annog ysgolion i fod yn fwy cyfrannog ym mhrosesau rheoli'r gyllideb ac maent yn hyrwyddo mwy o gefnogaeth gan ysgolion. Mae gwaith a wnaed ac a gynllunnir yn y maes hwn yn lleihau'r perygl i ysgolion ddewis dod yn ysgolion llyfr siec ac mae wedi gweld ysgol arall yn symud yn ôl at yr awdurdod lleol ar ôl bod yn ysgol llyfr siec yn flaenorol.
- Mae'r tîm Cyllid Addysg yn cynhyrchu adroddiad gweddillau ysgolion misol sy'n darparu'r ffigurau alldro a ragwelir ar gyfer pob ysgol, yn cynnwys yr amrywiant a ragwelir, amrywiant y mis blaenorol a ragwelir a symudiad ar yr amrywiant.
- Defnyddir meini prawf 'RAG' (Red, Amber, Green) i gategoreiddio sefyllfa ariannol ysgolion ac yna i gategoreiddio'r rheini mewn anhawster ariannol. Mae dwy ysgol wedi'u categorio'n Goch ar hyn o bryd, ond mae'r ddwy ysgol wedi cyflawni'r camau a nodwyd yn eu cynlluniau adfer a byddant wedi clirio'r diffyg hanesyddol o fewn 2 flynedd.
- Adroddir am berfformiad i'r Prif Gyfrifydd ac uwch reolwyr Addysg (yn cynnwys yr aelod Arweiniol dros Addysg) i adael iddynt wybod beth sy'n digwydd o ran unrhyw broblemau a phroblemau posibl i ganiatáu ymyrraeth ble mae angen.
- Mae polisi diwygiedig ar gyfer defnyddio gweddillau dros ben wedi'i drafod gyda'r Fforwm Cyllidebau Ysgolion a bydd yn cael ei archwilio ymhellach yn 2013-14. Un opsiwn sy'n cael ei drafod yw cael polisi lleol wedi'i seilio ar % o gyllideb yr ysgol ac unrhyw adfachiad yn mynd yn ôl i gronfa ganolog i'w ddefnyddio i gefnogi Ysgolion mewn Anhawster Ariannol ble mae'r sefyllfa wedi'i hachosi gan ffactorau allanol.
- Mae'n rhaid i Ysgolion mewn Anhawster Ariannol wneud cais i Gyllid am ddiffyg trwyddedig. Proses anffurfiol yw hon ar y funud, ond mae gwaith yn mynd ymlaen ar 'Fframwaith Herio ac Ymyrryd ar gyfer Ysgolion mewn Anhawster Ariannol', a fydd yn cynnwys ffurflen gais ffurfiol am ddiffyg trwyddedig, y bydd y Pennaeth a Chadeirydd y Llywodraethwyr yn ei harwyddo.
- Mae pob ysgol sy'n cael eu categorio'n 'Ysgol mewn Anhawster Ariannol' yn gorfod cynhyrchu cynllun adfer ariannol gan ddefnyddio templed y mae Cyllid Addysg yn ei ddarparu. Mae'r cynllun adfer ariannol yn nodi beth y mae rhagolwg y gyllideb yn debygol o fod am y 5 mlynedd nesaf, yn cynnwys y flwyddyn gyfredol, os na wneir dim. Mae'r ysgolion yn rhestru pa gamau lliniaru y maent yn bwriadu eu cymryd i fynd i'r afael â'r diffyg yn eu cyllideb ac i bennu cost yr effaith y bydd hyn yn ei gael ar ragolygon cyllidebau'r dyfodol. Mae'r Tîm Cyllid yn craffu ar y cynlluniau adfer ac yn eu trafod gyda'r Rheolwr Cyllid Ysgol perthnasol er mwyn eu dilysu.

5. Sut y mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r adroddiad yn rhoi sicrhad o reolaeth ariannol gadarn mewn ysgolion, gan gefnogi codi a chynnal lefelau cyrhaeddiad a chyflawniad, sy'n cyfrannu at y flaenoriaeth o Foderneiddio Addysg.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Dim yn berthnasol

7. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal ac a oes Aseiad Sgrinio Effaith ar Gydraddoldeb wedi'i wneud?

Gwaith Archwilio Mewnol wedi'i wnaed gan ymgynghori â Chyllid Addysg

9. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae rheolaeth a rheolaethau ariannol cadarn yn hanfodol i ysgolion gan eu bod yn darparu fframwaith effeithiol ar gyfer cynllunio ariannol ac atebolrwydd ac yn diogelu defnydd cronfeydd cyhoeddus.

Os na chaiff cyllidebau eu rheoli'n effeithiol, gallai arwain at:

- ysgol yn methu gallu cyflawni ei thargedau ac amcanion ac yn effeithio ar lefel cyrhaeddiad disgyblion o bosibl;
- gweddillau ysgol mewn diffyg, sy'n aros fel dyled i'r ysgol hyd nes y cânt eu talu'n ôl ac yn achosi niwed i enw da'r ysgol a'r Cyngor fel ei gilydd; a
- gweddillau dros ben anfwriadol a all fod yn agored i adfachiad.

Mae'r adroddiad yn dangos sut y mae'r risgiau'n cael eu rheoli yn Adran 4.

10. Grym i wneud y Penderfyniad

Mae Cynllun Sir Ddinbych ar gyfer Cyllido Ysgolion a'r Rheoliadau Cyllid Ysgolion yn rheoli'r trefniadau rheolaeth ariannol mewn ysgolion ac yn rhoi'r grym i awdurdodau lleol ymyrryd ble mae angen.